

עין משפט
נר מצוה

מ :

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

מסורת הש"ס

ג א מ"י פ"י מה' ג
שמעון הל' ג' סג פסן
קא:
גא ב מ"י סג הל' ח:

רבינו הגאון

תני רבנן יובל, אע"פ
שלא השמיטו הקרקעות,
ואע"פ [ג"א: אע"פ]
שלא תקעו בשופר, יכול
אע"פ שלא שלחו את
העברים, חיל הוא, בלומר
וקראתם דרוך ושלחתם
את העברים יובל היא,
ואם לאו אינה יובל דברי
ר' יהודה, ר' יוסי אומר
יובל אע"פ שלא שופר,
ואע"פ שלא שלחו את
העברים, יכול אע"פ שלא
תקעו, חיל הוא, בלומר
אפילו לא קיימו בה
אלא מצוה אחת יובל
היא, אמר ר' יוסי וכי
מאחר שהתבטל תולת
אותה בחקיעת שופר, פרי
דכתיב ותיבירו שופר בכל
אצבע וקראתם את שנת
החמישים שנה, בלומר כיון
שנתקעו חמשים שנה
ר' יוסי משיב טעמיה,
אלא ר' יהודה ברי
ההיא, ומקרא אחת תולה
אותה בשלש עשרים,
שנאמר וקראתם דרוך
יובל היא, מפני מה אני
מביא הקרקע בלבד,
לפי שאיפשר לעולם כלי
שילוח בעדים, בלומר, אם
אין בכל ישראל עבד
עבדי מה יעשו, ואי אפשר
לעולם בלא הקיפת שופר,
ודא משתבחה בכל עידן,
הלא עוד אלא שהקרקע
מסורה לבית דין ושילוח
עבדים והשמיטת קרקע
מסורין לכל אדם, הנה
ר' יוסי משיב טעמיה,
אלא ר' יהודה מאי
טעמיה, קסבר מקרא
(איחא) נדרש לפניו ולא
לפני מנוי, פיר, כתיב יובל
היא, ולמלה מהו כתיב
וקראתם דרוך, וירושלן
יובל היא על וקראתם
דרוך, וזהו קראתם נדרש
לפניו, ואין וירושלן יובל
היא על העברת שופר,
הואו קראתם וקראתם
דרוך, נמצא וקראתם דרוך
לפניו נמצא והעברת לפני
פניו, לשון דרוך חירות,
כי מרואר דרוך ומוביל
מסורה לכל מדינה, אמר
ר' יוחנן וזו דברי ר'
יהודה ר' יוסי, אבל
הכנים אומרים שלשון
מעבדין, קסבר מקרא
נדרש לפניו ויובל היא
[והן] תקיעת שופר ושילוח
עבדים כדאמון, ולאחריו
השמיטת קרקעות, שנאמר
יובל היא חרות לכל
ושבתם איש אל אחותו,
ואקשיתן ויתבין [ג"א:
והא כתוב] יובל היא
למעט, ומקנין היא יובל
לא אחת למעט אלא יובל
שחמה יובל ונותת בחוצה
לארץ, האי בריהו כתיב
וקראתם דרוך בחוצה לכל
(ש"י) [ונשבת], ודתינן
ההוא דרוך בארץ לכל
ישבתי יובל היא, ללמד

באילו התענה תשיעי ועשירי, כלומר כמו שזכר הק"ה
להתענות והתענה אבל השתא ודאי אסור להתענות
כדלמדין נפסקים פרק אלו דברים (ד' סח:) מר זב"ה
דריבנא טויל שפחא הוה ימיב כמענינא לבר מענינא ופוריא ומעלי
יומא דכפורי וסבר לה כ"ע דאי
כרי ישמעאל לית ליה הך דרשה ונהכי
ינחא הוה דלא קלאמר התם הכל מודים
בערבי יוס הכפורים דבעינן נמי לנס
דקלאמר התם אצלנא:
יובל היא, להיות אסור בזריעה
וקצירה דכתיב (ויקרא סה)
לא מורעו ולא תקלרו ואע"פ שלא
שמעו השמטת קרקע עדות החוזרות
לבעלים ציונל:
מקרא נדרש לפניו ולא לפני
פניו ולאחריו, פירוש
מיעוטא דהיא מוקמינן אקריאת
דרוך שהיא לפניו ולא אמתקעה דלפני
פניו ולא אהשמיטה דלאחריו דכתיב
בזריעה ושבתם איש אל אחותו ואיש
אל משפחתו משבו והא דמוקמינן
ריבוי דיונל לפני פניו ולאחריו משום
דנעלמא נמי דריש הכי אלא דהכא
מוקי מיעוטא דדדמי אי נמי ריבוי
דיונל משמע שריבה הכתיב כנכל
ענין הוא יובל וע"פ מ"י זכמים כ"ד:
ד"ה במקרא: דאפילו במוצה
לארץ, ר' יוסי מודה דמקלאמר לעיל
א"ל דליכא חד כסוף העולם ושמה
נפקא ליה מקרא אחרניא:
מברין, כוסף הימור כלאך
ומכסהו בעשר וקולן
נאלמא כפיפוחי ואותו הימור יואל לנד
אחד כסוף מעט מעיקר האילן:
מברין, הוא המרכיב אילן בנצורו
ומשמע דמברין ומרכיב
חיב בעלה וקשיא דכפ"ק דעלה
(משנה ה) משמע דהרכבה פטור מן
העילה ומנא נמי זמורת כהנים
ונגעטם פרט למברין ומרכיב מנאן
אחא אומר ספוק שנים וספוקן
וספוק ספוקן אע"פ שהנצור כלאך
מוחר ולשון ספוק גנפים כלאן
אחרת וכו ספוק ספוקן ו"ל דהתם
[ההרכבה] כלאן ומה שמברין בשנה
זו ומוליא זמורות וחרו והנצור בשנה
אחרת וכו ספוק ספוקן ו"ל דהתם
כשלא נפסקה מאניה ובאילן זקן
והכא כשנפסקה מאניה כדמוכח
[ולקמיה דמוין לו משמע טעיעון]
[כפ"ק דעלה] וצריך לדקדק אי הוה שייך לטויי הכי כצדק משוח מלחמה (פסוה דף מג:) גבי חוזר מעורכי המלחמה משום מברין ומשני
כאן בהרכבה אסור כלא בהרכבה אסור: [ומותר] לקיימן בשביעית, לא הוה לרין למימני בשביעית כיון דמנא רישא ערב שביעית
ומתוך כך מדקדקין דאפילו למחילה שרי לטעו ומדע דלקמן מוקמינן לה כ"מ וצ"ל הנוקין (גמין ג:) שמעין לר"מ דלאמר בנוטע בשביעית
בין בשוגג ובין במזיד יעקר והיינו טעמא דמפרש התם דנחשדו על השביעית אבל אי לאו הכי מותר לקיים כדלמך התם א"כ אם היה כאן
שום איסור לא היה ממיר לקיים ולקמן נמי קמיין אין נוטעין פחות משלשים יום [הוא] שלשים יום נוטעין למחלה] והיהוה דלדברי האומר
שלשים ארץ שלשים ושלשים מוקי לה ר"מ לענין ערלה ולא לענין שביעית כמו שאפרש ומדקלאמר מותר לקיימו הוה משמע דלמחלה אסור
ליטע דאי למחלה שרי מה שייך מותר לקיימו ושמא אידי דנוי למימני סופא אסור לקיימו מנא רישא מותר לקיימו ותימה דכפ"ד דשביעית
(משנה א) מנא ומימני לה כפ"ק דמו"ק (דף ג:) שמורשין צדה הלגן עד פסק וצדה האילן עד עזרת וכיון דאפילו לטעו כמחילה
שרי שלשים יום לפני ר"ה אמאי אסור לתרוס לשמירי נמי לתרוס עד לפני ר"ה שלשים יום ואור"מ דלא התמירו צנטיעה כמו
בזריעה משום דאין מוספת שביעית דאורייתא צנטיעה אלא בזריעה דכתיב ביה קרא כדדרשנין לעיל (ע"ה) מנחריש ונקליר משבות
ועוד יש ליתן טעם משום דכל חורש ערב שביעית הוה לעולם בשביעית אבל אין לאסור ערב שביעית לטעו מחמת שהאילן גדל
בשביעית דכל האילנות נמי מיגדל גדלי בשביעית וא"כ לא יטעו לעולם וצירושמי מפרש טעמא אחרניא בריש מסכת שביעית דברשקין
התם ולמה עד עזרת עד כאן הוא יפה לפני מנאן ואילן מנאן אחד אילן סרק ואחד אילן מאלל עד כאן
מעבה הקירות מנאן ואילן ממיש כהן ולפי טעם זה נחמא דכיון דאין מועיל לאילן מנאן ואילן מיחוי כמתקן שדהו לצורך שביעית:
ופירות

יובל היא יובל אע"ג שלא שמעו כו'. יובל היא מהיה לנס לעיל מיניה
כחיו והעברת שופר וקדשמת את שנת החמישים שנה וקראתם דרוך
ומדריבנא יובל היא מהיה לנס וקרא יתירא שנה וקראתם ויהי
מדריבנא יובל היא לנס מ"מ ואפי' לא נעשו צו דברים הללו העברת
שופר ולשבו אל אחיה דהיינו שמיטת
קרקעות שקנו זה מזה דכתיבא בשר
האי קרא ושבתם איש אל אחותו
אע"פ"כ שם היוכל עליו להיות אסור
בזריעה וצלירה וקצירה דכתיב לא
מורעו וגו': יכול אע"פ שלא שלחו
עבדים יבא יובל: פ"ל היא, אם עשית
דברים הללו היא יובל ואם לאו אינו
יובל ולקמיה מפרש ויובל מנא חזו
דמלי בקריאת דרוך: שאפשר לעולם
בלא שילוח עבדים, פעמים שאין עבד
עברי בישראל שיטעון שילוח: ואי
אפשר, שלא יהא שופר מנאי בעולם
לפיכך יש לנו לומר כשתלה הכתוב לא
מלה אלא דנכר המנאי לעולם: ד"ה
מקיעט שופר מסורה לבר'. לזנות
לשלוטת לתקוע שילוח עבדים
מסורה ליחידים ואם ימאן יעבד
היוכל הלכך לא תללו הכתוב צו:
אמר קרא וקראתם דרוך, וסמין
ליה יובל היא: מקרא נדרש לפניו.
מיעוטא דהיא אקריאת דרוך קאי
דסלק מיניה ולא אתקיעת שופר
הכתובה לפני פניו: כמדריי רבי
דירא, מי שהוה צרשמו לגור בכל
מלון שריבה: ולאחריו, שמיטת
קרקעות דכתיב בזריעה ושבתם איש
אל אחותו: והכפוי יובל. לרבות
במשמע יובל מ"מ: ולנטיעה
מלון, דר"ה שלה תשרי: מברין,
כוסף את המזרות כלאך שקורין
פרופינא: מרכיב, אילן בנצורו
שקורין אונשטי"ר: עלאה לו שנה,
כיון שהגיע יום אחד בתשרי עלתה
לו שנה למנין שני ערלה: פסוח
משלשים יום לא עלתה לו שנה,
עד תשרי והוא ערב איה ערב
שביעית ואם ערב שביעית היא
אסור לקיימו משום מוספת שביעית
שמוסיפין מחול על קודש:
ופירות

(א) שנת לנ: קדושין
טו: ז"מ לה, ומס' סו:
מולין קמ"ג, (ב) קדושין
ד"ה, (ג) נעלין ה"ז,
(ד) ומס' פ"ה ה"ו
ומס' שביעית פ"ב ה"ג,
(ה) ד"ה, (ו) מ"י, (ז) ד"ה
מ"י, (ח) ונע"מ מ"י
קדושין לו: ד"ה לא מנאן,
(ט) פ"ל.

תורה אור השלם

1. וקראתם את שנת החמישים שנה וקראתם דרוך בארץ יובל יובל הוא תורה לכלם ושבתם איש אל אחותו ואיש אל משפחתו הקשוב: ויקרא כו י
2. וזכי תבוא אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל ויערלתם ערלתו את פריו שילש שנים יהיה לכם ערלים לא אבאל. ויקרא יט כג
3. ובשנה דרביעית יהיה כל פרוי קדש וקראתם יובל: ויקרא יט כד
4. ארץ אשר ה' אלהיך ירש אתה תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה: דברים י"ב
5. והחדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחודשי השנה: שמות יב ב

הגהות הב"ח

(א) ג"מ ח"י יובל היא יובל א"כ ע"פ שלא שמעו כו' ר' יוסי אומר יובל היא יובל אע"פ: (ב) אם ממך מה חזי אומר יובל היא: מימתי היא מתקן:

גליון הש"ס

ג"מ וקסבר מקרא נדרש לפניו ע"פ טעם ג' ע"כ מדיה וד"י [סס ע"א]:

לענין רש"י

פרופינא (פרופינא), חזירי-נפנים המשמשים להכריח. אונשטי"ר (אונשטי"ר), לומר כי ענין כיוון אילן.

רבינו הגאון

בזמן שאהה קורא דרוך בארץ אחת קורא דרוך בחוצה לארץ, ולנטיעה, פיר' שני הערלה מתשרי בנין, מנא לן דכתיב שלש שנים יהיה לכם ערלים, וכתיב ובשנה הרביעית, ויליף שנה שנה מחשירי, וזו רבנן אחד הנוטע ואחד המברין ואחד המרכיב ערב שביעית שלשים יום לפני ראש השנה, ערלה לו שנה ומותר לקיימן בשביעית, פחות מאלל עד שנה ואסור לקיימן בשביעית.